

PRIMENA PRAVILA O SAOBRAĆAJU NA MLADE VOZAČE U SAD, ZEMLJAMA REGIONA I SRBIJI

Apstrakt

U radu će se obraditi regulacija zakona o saobraćaju u odnosu na mlade vozače, kako u Srbiji, tako i u inostranstvu. Iako zakoni o saobraćaju sadrže norme koje se odnose na mlade vozače one se nisu pokazale kao dovoljne. Iz tog razloga javlja se potreba da se izvrše određene izmene. Poslednjih godina intenzivno se radi na povećanju bezbednosti u saobraćaju kroz donošenje novih zakona i propisa, preko sve agresivnije medijske kampanje pa do profesionalnih škola za obuku vozača koje, simulacijom realnih okolnosti u saobraćaju, spremaju vozače za snalaženje u različitim situacijama. Međutim, iako se svest građana o ovom problemu povećava i dalje je zabrinjavajući broj mladih ljudi koji život izgube u saobraćajnim nesrećama, a ono što još više brine je što taj broj neprestano raste. Ne može se zanemariti ni činjenica da je u trenutku nesreće veliki broj vozača pod dejstvom alkohola i narkotika. Ako uzmemo u obzir značaj pitanja jasno je zašto mu je posvećena tolika pažnja i zašto je neophodno preduzeti nešto radi njegovog što kvalitetnijeg rešavanja. U daljem tekstu izložićemo neka zakonska rešenja i izvršiti njihovo upoređivanje.

Ključne reči: zakon o saobraćaju, mladi vozači, saobraćajna nesreća

1. Uvod

Da bi se uopšte mogao razumeti problem prvo treba definisati koja se lica smatraju „mladim vozačima”. Iako ovo pitanje deluje jednostavno, u svetu, povodom njega ne postoji jedinstveno rešenje. Neujednačenost zakonskih rešenja ide od razlike u godinama vozača (negde su ograničenja predviđena do 18 godine, negde 19, negde do 24 itd.), pa sve do toga da

¹ Apsolvent Pravnog fakulteta u Beogradu, e-mail: iva_tosic@hotmail.com

se negde mladim vozačima smatraju sva lica koja prvi put stiču vozačku dozvolu, bez obzira na godine.

Pored definisanja ovog pitanja, glavni cilj je da se sagledaju neka različita zakonska rešenja u svetu, da se razmotre njihove prednosti i mane i ukaže koji pružaju najadekvatniju zaštitu.

Prema izvršenim analizama ponašanja vozača utvrđeno je da su mladi između 16 i 25 godina češći učesnici saobraćajnih nesreća nego stariji vozači. Kao razlog tome navodi se njihova sklonost ka rizičnoj vožnji.²

Istraživanja navode nekoliko faktora koji, samostalno ili u kombinaciji, povećavaju rizik od sudara kod mladih vozača, a to su:

- nevezivanje sigurnosnog pojasa - zbog čega dolazi do smrtnih slučajeva ili teških telesnih povreda
- manjak vozačkog iskustva - iako većina mladih precenjuje svoje vozačke sposobnosti i na dobijanje vozačke dozvole gledaju kao na potvrdu istih
- riskantna vožnja -brza vožnja i ne držanje adekvatnog odstojanja između vozila,
- rastresenost pri vožnji - lako im se odvrti pažnja, npr. razgovorom ili mobilnim telefonom
- vožnja pod uticajem alkohola ili droge, noćna vožnja i pospanost.

Istraživanja su pokazala da iskusnom vozaču treba 2 sekunde da uoči opasnost na putu, prepozna taj događaj kao opasnost i u skladu sa tim na odgovarajući način odreaguje. Neiskusni vozač opasnost uočava deo sekunde kasnije. Pored toga, neiskusno utiče i na proces donošenja odluke i preduzimanje odgovarajućih postupaka. Neiskusni vozač može uočiti događaj, ali ga proceniti bezopasnim što dovodi do nesreće. Suprotno tome, može događaj proceniti opasnim, ali se mora osloniti na proces pokušaja i grešaka kako bi adekvatno reagovao na opasnost što može dovesti do nesreće.

Značajan problem je i sklonost mladih ka brzom vožnji. Brza vožnja predstavlja jedan od najznačajnijih problema bezbednosti saobraćaja. Ona ne utiče samo na težinu saobraćajnih nezgoda, već je povezana i sa rizikom nastanka saobraćajnih nezgoda. OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) i ECMT (The European Conference for Ministers for Transport) su naveli da je brza vožnja najznačajniji problem bezbednosti saobraćaja. Brza vožnja povećava vozačke zahteve,

² B. A. Johan, Accident risk and risk-taking behaviour among young drivers, Accident Analysis & Prevention, 1986, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0001457586900412>, 20.01.2015

smanjuje se vreme reagovanja vozača, zaustavna dužina vozila je veća, a posledice saobraćajnih nezgoda su teže zbog veće emisije kinetičke energije. Brza vožnja doprinosi i drugim mogućim rizičnim ponašanjima, kao što je preticanje i vožnja na kraćem odstojanju. U SAD-u u periodu od 2002. do 2011. godine, brza vožnja je bila doprinoseći faktor skoro trećine saobraćajnih nezgoda sa smrtnim posledicama.³

Mladi vozači se uglavnom kategorizuju kao bezobzirni, agresivni ili kao opasnost na putu. Takvo kategorisanje može uzrokovati da se mladi počnu i ponašati u skladu sa tim. Zbog toga bi trebalo stavljati veći naglasak na pozitivne modele u vožnji.

Takođe, pokazalo se da reklame koje izazivaju strah (npr. reklame protiv vožnje u alkoholisanom stanju), iako su dramatične, nisu delotvorne. U SAD-u su se najdelotvornijim pokazale poruke, koje koriste pozitivan vršnjački pritisak (npr. „Prijatelj neće dopustiti prijatelju da vozi pijan.“).

Neophodno je promeniti društvenu svest o vožnji koja se povezuje s odrastanjem i muževnošću. Korisno je pronaći drugačije načine kojima bi mladi mogli pokazati svoje vozačke veštine (npr. karting, organizovana i odobrena takmičenja). Potrebni su programi koji bi edukovali mlade o opasnim situacijama i naučili ih da pravilno i na vreme reaguju na njih. Jedan od načina bi bio uvođenjem predmeta u školama koji bi se bavio problemima u saobraćaju. Naravno, stroži zakoni i veće kazne, koje će se primenjivati, trebalo bi da većinu odvrate od rizičnog ponašanja.

2. Sjedinjene Američke Države

Sjedinjene Američke Države specifične su po tome što vozačku dozvolu mogu dobiti lica sa navršениh 16 godina, u nekim državama čak i mlađa lica uz značajna ograničenja. Države unutar SAD na različite načine regulišu pitanje mladih vozača. Razlike idu od godina za sticanje dozvole, preko različitih ograničenja u pogledu noćne vožnje, do toga da neke čak zabranjuju da mladi vozači prevoze lica mlađa od 18 ili 21 godine. U SAD postoji više različitih vrsta dozvola:

- Learner's permit - vrsta ograničene dozvole koju lice može dobiti između 14 i 18 godine, zavisno od države. Sa ovom vrstom dozvole lica mogu voziti eventualno do škole ili posla;
- Provisional license- dozvoljava vožnju od i do škole ili posla. Lice je najčešće može steći sa navršениh 15 godina;

³ M.Matović et al., Najznačajniji faktori koji utiču na nameru vozača da brzo voze u urbanim sredinama, III Međunarodna Konferencija „Bezbednost saobraćaja u lokalnoj zajednici“, Banja Luka <http://absrs.org/sajt/doc/File/D-08.pdf>, 05.02.2015.

- Restricted license- za ograničenu dozvolu lice mora biti određene starosti kao i posedovati dozvolu određeno vreme, što se razlikuje od države do države;
- Junior operator licence- javlja se u nekim državama i takođe predstavlja vrstu ograničene vozačke dozvole;
- Intermediate license- nešto poput probne vozačke dozvole;
- Full license- potpuna vozačka dozvola.

Kao primer navešćemo par država i njihova rešenja povodom sticanja vozačke dozvole.

2.1. Aljaska

Na Aljasci sa 14 godina lica mogu učiti da voze, uz pratnju vozača koji ima barem 21 godinu, kao i minimum godinu dana vozačkog iskustva. Tzv. "provisional license" mogu dobiti lica sa navršenih 16 godina uz uslov od 40 časova vožnje, od čega 10 mora biti u izazovnim situacijama, kao što je noćna vožnja ili vožnja po nevremenu. Pored toga neophodno je da 6 meseci poseduje tzv "learner's permit. Ukoliko je lice optuženo za povredu saobraćaja moraće da sačeka 6 meseci, pre nego što konkuriše za navedenu dozvolu. U slučaju da dobije 6 ili više kaznenih poena za 12 meseci, ili 9 i više za 24 meseca vozač je obavezan da upiše nacionalno sertifikovan vozački odbrambeni kurs, u suprotnom mu se može suspendovati pravo da vozi. Vozačima sa tom vrstom dozvole zabranjena je vožnja lica mlađih od 21 godine, kao i vožnja između 01,00 i 05,00 sati. Izuzetno, odstupiće se od ovog pravila, ukoliko se lice vraća sa posla ili ide na posao, kao i ukoliko vozi u pratnji osobe starije od 21 godine koja poseduje vozačku dozvolu. Sa 18 godina dobija se potpuna dozvola.⁴

2.2. Kolorado

U Koloradu da bi lice steklo „ograničenu dozvolu“ (restricted licence) mora najmanje godinu dana posedovati tzv. "learner's permit". Pored toga mora voziti 50 sati vožnje, od čega 10 mora biti noću. Vozači mlađi od 18 godina prvih 6 meseci ne smeju voziti lica mlađa od 21 godine, osim ako je u pitanju član uže porodice. Nakon 6 meseci dozvoljeno je voziti jednu osobu mlađu od 21 godine, a zabrana se ukida nakon godinu dana. Ukoliko je u pitanju hitan medicinski slučaj dozvoljeno je odstupanje od navedenog pravila i pre proteka roka od godinu dana. Pričanje mobilnim

⁴ Alaskas department of administration, <http://doa.alaska.gov/dmv/akol/original.htm>, 01.02.2015

telefonom ili kucanje tekstualnih poruka je strogo zabranjeno, osim ukoliko je neophodno obaviti poziv upućen policiji. Takođe, vozači koji su mlađi od 18 godina ne smeju voziti između 00,00 i 05,00 sati. Izuzeci su predviđeni u nekoliko slučajeva:

- ukoliko je lice u pratnji roditelja ili staratelja;
- ukoliko ide u školu ili se iz nje vraća, kao i ukoliko se vraća sa školske aktivnosti, a škola ne obezbeđuje prevoz;
- ukoliko ide ili se vraća sa posla (uz dokaz od poslodavca);
- u hitnim medicinskim slučajevima⁵.

2.3. Illinois

Sa 15 godina lice može konkurisati za dobijanje tzv. “learner’s permit”. Neophodan uslov je da je lice upisano u auto školu, koja je odobrena od strane države. Sa tom dozvolom sme voziti samo u pratnji lica koje ima 21 godinu i validnu vozačku dozvolu. Dozvoljeno mu je da vozi jedno lice napred u vozilu, a pozadi onoliko lica koliko automobil poseduje sigurnosnih pojaseva. Aplikant mora voziti 50 sati vožnje, pokazati dokaz o upisu u školu i posedovati tzv “learner’s permit” 9 meseci pre nego što aplicira za dozvolu. Ako izvrši prekršaj za vreme tog perioda, period od 9 meseci kreće od početka. Ukoliko je lice mlađe od 18 godina ne može voziti između 22,00 i 06,00 sati od ponedeljka do četvrtka i od 23,00 do 06,00 od petka do nedelje. U slučaju da se lice vraća sa posla, školske aktivnosti ili porodičnog događaja ovo vreme se može produžiti, uz dokaz gde je bio, do završetka događaja. Vozači koji su mlađi od 18 godina prvih 12 meseci ili do navršetka 18 godine, u zavisnosti od toga koji uslov prvi nastupi, mogu voziti samo jednog putnika mlađeg od 20 godina, osim ukoliko se radi o članu uže porodice. Vozačima mlađim od 18 godina zabranjeno je korišćenje sredstava komunikacije, osim u hitnim slučajevima. Vozači ne smeju biti osuđeni za prekršaj u kretanju 6 meseci pre nego što napune 18 godina da bi dobili vozačku dozvolu, u suprotnom, ograničenja će biti produžena.⁶

2.4. Masačusets

U državi Masačusets, lice sa 16 godina može konkurisati za tzv. “learner’s permit”. Sve vreme mora voziti sa vozačem starijim od 21

⁵ Colorado the Official site Web Portal, <https://www.colorado.gov/pacific/dmv/minor-license>, 01.02.2015

⁶ Department of Motor Vehicles, <http://www.dmv.org/il-illinois/teen-drivers.php>, 01.02.2015

godine, i mora proći 40 sati obuke. Takođe, zabranjena je vožnja između 00,00 i 05,00 sati osim u pratnji roditelja ili staratelja. Sa 16 i po godina lice stiče pravo na tzv. "junior operator licence". Za dobijanje iste potrebno je da je prethodno 6 meseci posedovao "learner's permit", da je prošao 40 sati vožnje i da je roditelj ili staratelj uzeo 2 sata obrazovnih instrukcija vožnje. Sa ovom vrstom dozvole zabranjena je vožnja između 00,00 i 05,00 sati i korišćenje mobilnog telefona u toku vožnje. Prvih 6 meseci zabranjen je prevoz lica koja su mlađa od 18 godina, osim ukoliko je u pitanju član uže porodice. Sa 18 godina, ukoliko je prošlo sve predviđene korake, lice će dobiti potpunu vozačku dozvolu.⁷

2.5. Njujork

Država Njujork obuhvata grad Njujork, Long Ajlend i "sve ostale okruge (uključujući Vestčester i Roklend)"

"Learner's permit": Njujork ima najstrožiju regulaciju u regionu. Predviđeno je da kočnica za instruktora mora biti ugrađena, uz obaveznu pratnju vozača od strane roditelja ili instruktora. Zabranjena je vožnja u periodu između 21,00 i 05,00 sati. Na Long Ajlendu, osoba mora biti u pratnji staratelja ili profesionalnog instruktora i takođe ne sme voziti između 21,00 i 05,00 sati. Ona sme prevoziti samo jedno lice mlađe od 21 godine, osim ukoliko su u pitanju članovi uže porodice. U ostalim delovima države vožnja je dozvoljena uz pratnju iskusnog vozača starijeg od 21 godine, između 05,00 sati i 21,00 sat, dok je tokom ostalih sati potrebna roditeljska ili profesionalna pratnja. Što se tiče lica mlađih od 21 godine isto je rešenje kao na Long Ajlendu.

Tzv. "junior drivers license" (junior dozvola) se može dobiti, ukoliko vozač ima "learner's permit" 6 meseci i prošao je 50 sati obuke, od čega 15 mora biti noću. Dozvoljava vožnju bez pratnje u periodu između 05,00 sati i 22,00 sata, osim na Long Ajlendu gde je u principu vožnja bez pratnje zabranjena. Ipak, postoji par izuzetaka kao što su vožnja na putu od kuće do posla, na dozvoljeni edukativni kurs vožnje, edukativni program odobren od strane države itd. Vožnja van ovog vremena dozvoljena je samo u slučaju vožnje od i do škole, posla, dozvoljenog edukativnog kursa vožnje, osim u slučajevima kada je vozač u pratnji svog roditelja, staratelja ili sertifikovanog instruktora vožnje.

Kurs za dobijanje potpune vozačke dozvole u Njujorku nije potreban. Stiče se sa navršenih 18 godina. Za sedamnaestogodišnjake, tzv. "junior operator license" (junior dozvola) se pretvara u potpunu ukoliko vozač priloži vozački sertifikat o obrazovanju i završenih 50 sati vožnje uz 15

⁷ Department of Motor Vehicles, <http://www.dmv.org/ma-massachusetts/teen-drivers.php>, 01.02.2015

sati u zahtevnom i teškom saobraćaju. U suprotnom, će biti pretvorena u potpunu na vozačev osamnaesti rođendan.⁸

2.6. Florida

Na Floridi uslov za dobijanje tzv. "learner license" je da lice ima najmanje 15 godina. Sa tom vrstom dozvole dozvoljena je vožnja samo danju u pratnji lica starijeg od 21 godine, koje poseduje vozačku dozvolu. Sa 16 godina se može dobiti tzv. "intermediate license" ukoliko je vozač godinu dana imao "learner permit" i za to vreme nije napravio ni jedan prekršaj. Ukoliko vozač ima 16 godina ne sme da vozi od 23,00 do 06,00 sati godinu dana osim uz pratnju lica od 21 godine ili starijeg koje poseduje vozačku dozvolu. Drugi izuzetak od zabrane noćne vožnje je u slučaju da ide ili se vraća sa posla. Ukoliko lice ima 17 godina zabranjeno mu je da vozi između 01,00 i 05,00 sati. Izuzeci su isti kao i u prethodnom slučaju.

2.7. Luizijana

Kao i na Floridi, sa 15 godina može se dobiti tzv. "learner's permit". U tom slučaju lice je obavezno da obavi 30 časova školskog obrazovanja i 8 časova vožnje. Sa ovom vrstom dozvole nije mu dozvoljeno da vozi samostalno već samo u pratnji lica starijeg od 21 godine, koje poseduje vozačku dozvolu.

Sa 16 godina, može se dobiti tzv. „intermediate license“ (nešto poput probne vozačke dozvole, ili vozačke dozvole za vozače početnike). Za dobijanje iste neophodno je posedovati tzv. „learner's permit“ najmanje 180 dana, proći 50 sati vožnje, uključujući 15 sati noćne vožnje. Zabranjena mu je vožnja između 23,00 i 05,00 sati bez nadzora. Između 18,00 i 05,00 sati u automobilu se ne sme nalaziti više od jednog lica mlađeg od 21 godine, osim ukoliko lice vozi sa pratnjom.

„Potpuna dozvola“ (full license) dobija se sa navršenih 17 godina, uz uslov da poseduje prethodne dve navedene dozvole, ili da je lice koje prvi put aplicira starije od 17 godina.⁹

3. Zemlje regiona

3.1. Hrvatska

Hrvatska prednjači u pogledu ograničenja u saobraćaju u odnosu na mlade vozače. Mladim vozačima u Hrvatskoj se smatraju osobe starosti do 24 godine. Oni ne smeju upravljati vozilima čija snaga prelazi 80kw¹⁰

⁸ Department of Motor Vehicles, <http://www.dmv.org/ny-new-york/teen-drivers.php>, 02.02.2015

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti prometa na cestama Republike Hrvatske, *Narodne novine* br. 74/11

, a za nepoštovanje tog pravila predviđena je novčana kazna koja iznosi 1000 kuna (130 evra). Vožnja na autoputu je ograničena na 120 km/h, dok je za ostale ograničenje 130 km/h, na brzoj cesti 100 km/h, a na ostalim 80 km/h. Kao zamerku ovom rešenju možemo navesti okolnost da se ograničenje odnosi na godine starosti, a ne na godine vozačkog iskustva. Ipak, ne može se poreći da je Hrvatska najviše uradila u cilju rešenja problema kome zbog svojih ogromnih razmera treba pružiti veliku pažnju.

Mladi vozači ne smeju upravljati vozilom ako u organizmu imaju opojnih droga, alkohola ili pokazuju znake alkoholisanosti.¹¹

3.2. Bosna i Hercegovina

Vozačka dozvola u Bosni i Hercegovini se dobija sa navršenih 18 godina, posle završene obuke i položenog ispita. Dve godine od dana izdavanja vozačke dozvole lice ne sme vozilom na putu upravljati brzinom većom od 70 km/h, na putu namenjenom isključivo za saobraćaj motornih vozila i brzom putu brzinom većom od 90 km/h, a na autoputu 120 km/h. Lice mlađe od 23 godine, ne sme upravljati vozilom između 23,00 i 05,00 sati, osim upratnji lica starijeg od 25 godina koje poseduje vozačku dozvolu, i kom u poslednjih godinu dana nije izrečena zaštitna mera ili mera sigurnosti zabrane upravljanja motornim vozilom.

Za lica mlađa od 18 godina, ili sa manje od 3 godine vozačkog iskustva smatraće se da su pod dejstvom alkohola ako se bilo kojom metodom za utvrđivanje alkohola u krvi utvrdi da ta količina iznosi više od 0 g/kg, ili ako se bez obzira na količinu alkohola u krvi, stručnim pregledom utvrdi da pokazuju znake poremećenosti izazvane alkoholom.¹²

3.3. Slovenija

Vozački ispit u Sloveniji mogu polagati osobe sa navršenih 17 ipo godina, s tim što do 18 godine mogu voziti isključivo u pratnji starije osobe sa položenim vozačkim ispitom. Ovo ograničenje se ne može smatrati preterano oštrim zahvaljujući tome što je predviđeno isključivo starosno ograničenje i to samo do 18 godine. Za razliku od Bosne i Hercegovine i Hrvatske ovaj zakon ne predviđa ograničenja u pogledu brzine kretanja, kao ni jačine motora automobila. Takođe, ne predviđa ni ograničenja u pogledu noćne vožnje.

Tolerancija alkohola u krvi iznosi 0 promila.

¹¹ Zakon o sigurnosti prometa na cestama, *Narodne novine* br. 67/08

¹² Zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini, *Službeni glasnik BiH*, br. 6/06

3.4. Crna Gora

U Crnoj Gori nema posebnih ograničenja za mlade vozače. Uslov za dobijanje vozačke dozvole je navršениh 18 godina života i položen vozački ispit, uz ispunjavanje zdravstvenih uslova neophodnih za upravljanje vozilom.

Tolerancija alkohola u krvi se ne razlikuje u odnosu na ostale vozače i iznosi 0.3 promila, sve preko toga se rigorozno kažnjava.

Kao što se vidi u Crnoj Gori su mladi vozači u potpunosti izjednačeni sa iskusnim vozačima, bez ograničenja u pogledu brzine kretanja, jačine motora automobila i noćne vožnje. Iz tih razloga, ovom zakonu se može uputiti oštra kritika.¹³

4. Srbija

Prema važećem zakonu u Republici Srbiji licu koje ispunjava sve uslove za upravljanje vozilom B kategorije, a nije navršilo 18 godina života, izdaće se probna vozačka dozvola kada navrší 17 godina, sa rokom važenja od godinu dana. Probna vozačka dozvola se može koristiti samo u Republici Srbiji.

Vozač koji ima probnu vozačku dozvolu B kategorije ne sme upravljati vozilom bez nadzora lica u vozilu koje ima vozačku dozvolu B kategorije u trajanju od najmanje 5 godina.

Vozač koji ima probnu vozačku dozvolu ne sme upravljati motornim vozilom u periodu od 23:00 do 05:00 sati, koristiti telefon i druga sredstva za komunikaciju za vreme vožnje.

Ne sme se kretati brzinom većom od 90% od brzine koja je dozvoljena na delu puta kojim se kreće.

Lice koje vrši nadzor dužno je da se stara da vozač vozilom upravlja na bezbedan način i u skladu s propisima.

Motorno vozilo, kojim upravlja vozač koji ima probnu vozačku dozvolu, mora biti označeno posebnom oznakom P, koja se mora nalaziti na vidljivom mestu sa prednje i zadnje strane.

Probna dozvola se izdaje i licu koje je navršilo 18 godina, a prvi put stiče pravo na upravljanje motornim vozilom B kategorije. Što se tiče tih lica predviđeno je takođe da dozvolu mogu koristiti samo u Republici Srbiji, ne smeju voziti između 23,00 i 05,00 sati, koristiti telefon i druga sredstva za komunikaciju za vreme vožnje. Takođe, vazi i odredba na osnovu koje se ne smeju kretati brzinom većom od 90% brzine koja je dozvoljena na delu puta kojim se kreću, kao i da vozilo mora imati posebnu oznaku "P", na vidljivom mestu sa prednje i zadnje strane. Probna dozvola mu se izdaje na period od godinu dana.

Na osnovu zakona vozač ne sme da ima u organizmu psihoaktivnih

¹³ Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima, *Službeni list Crne Gore*, br. 33/2012

supstanci ili alkohola, ili da pokazuje znake poremećaja koji su posledica konzumiranja alkohola ili psihoaktivnih supstanci.¹⁴

Međutim, s obzirom na povećan broj stradalih u sobračajnim nesrećama, najavljuju se ponovne izmene zakona. Ono što je bila prekretnica ovoj odluci je tzv. slučaj “BMW-a smrti”. Reč je o saobraćajnoj nesreći u kojoj je troje mladih izgubilo život, nakon što je automobil sleteo u Dunav. Lice koje je vozilo nije imalo položen vozački ispit i vozilo je pod dejstvom alkohola. Da bi se sprečili ovako tragični događaji, svakako je neophodno pooštriti zakon.

Prvi predlog izmena je da vozači do 21 godine kao i svi koji prvi put stiču vozačku dozvolu u prve 2 godine ne smeju da voze od 23.00 do 06.00 sati, iz razloga što se po statistikama najveći broj nezgoda dogodi između 5 i 6 časova ujutru. Takođe se predlaže da se probna vozačka dozvola produži na 2 godine, kao i da vozač sa probnom vozačkom dozvolom može da napravi najviše 9 kaznenih poena, nakon čega će trajno izgubiti dozvolu i moraće opet da ide na obuku i polaganje ispita.

Ministarstvo saobraćaja pored toga predlaže da vozači do 21 godine ne mogu da voze automobile jače od 56 kilovata što iznosi 76 konjskih snaga.

5. Zaključak

Ako bi se uporedili navedeni sistemi i njihova zakonska rešenja, primećuje se da, od navedenih zemalja, Hrvatska ima najstrožiji zakon u odnosu na mlade vozače, s tim što su njena ograničenja predviđena u odnosu na godine starosti, a ne godine iskustva.

Sa druge strane, kao potpuna suprotnost, javljaju se se zakoni o saobraćaju u SAD, prema kom lica mogu voziti već sa 16 godina, negde čak i mlađa, uz određena ograničenja zavisno od države. Međutim, ta ograničenja su predviđena, uglavnom, najkasnije do 18 godine.

Može se konstatovati, da svako od pomenutih rešenja ima prednosti i mane, ali po mišljenju autora kombinacijom rešenja različitih država došlo bi se do najadekvatnijeg.

Što se tiče Hrvatske, iz priloženog vidi se da ona ima jedan od najstrožijih zakona, lica mogu dozvolu steći sa 18 godina, ali ograničenja u pogledu snage automobila i brzine kretanja su čak do 24 godine. Ono što se može zameriti ovom rešenju jeste što ne sadrži ograničenje u pogledu godina iskustva, što znači da ako bi lice sa 24 godine, ili starije tada prvi put steklo vozačku dozvolu, moglo bi odmah voziti bez dana bilo kakvih ograničenja. Zašto pretpostaviti da su starija lica bolji, ili iskusniji vozači? Možemo pretpostaviti da je zakonodavac pošao od toga da su starija lica zrelija i odgovornija.

¹⁴ Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima, *Sužbeni glasnik RS*, br. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013- odluka US i 55/2014

Sa druge strane, u Bosni i Hercegovini ograničenja su predviđena do 23 godine, ili 2 godine od sticanja vozačke dozvole ukoliko se radi o starijim licima. Ovo rešenje je adekvatnije iz razloga što obuhvata i starija lica koja prvi put stiču vozačku dozvolu, ali da li je 2 godine iskustva dovoljno? Za odgovor na to pitanje bi morali da konsultujemo statistike koje se vode o saobraćajnim nesrećama, i koje utvrđuju koje su starosti, kao i koliko godina vozačkog iskustva imaju lica koja ih najčešće prouzrokuju. Svakako, ovo rešenje je adekvatnije nego u domaćem zakonu. U Srbiji probna vozačka dozvola se izdaje na svega godinu dana. Ostaje nam samo da se nadamo da će najavljene izmene sadržati adekvatnije rešenje. Posmatrajući zakone zemalja bivše Jugoslavije, može se doći do zaključka da Crna Gora ima ubedljivo najliberalniji zakon. Mladi vozači su gotovo potpuno izjednačeni sa iskusnim vozačima.

U mnogim zemljama, mladim vozačima se zabranjuje vožnja noću, bez ikakvih izuzetaka. Šta bi u tom slučaju bilo, na primer, sa licima koja rade noću, kada ni gradski saobraćaj nije u funkciji? Ili licima kojima je automobil neophodan za obavljanje posla? Da li bi bilo opravdano i u tim slučajevima zabraniti noćnu vožnju? Neki zakoni su sagledali i tu mogućnost, pa tako, na primer, u Illinoisu se predviđa izuzetak od zabrane noćne vožnje u slučaju da se lice vraća sa posla, porodičnog događaja, ili školske aktivnosti, uz dokaz gde je bilo. Ovakvu odluku smatramo adekvatnom, i moglo bi se o njoj razmisliti i u domaćem zakonu.

Alkohol je jedan od odlučujućih faktora u saobraćajnim nesrećama, pogotovo kada su u pitanju mladi. Iz tog razloga veliki broj zakona predviđa razliku u dozvoljenoj količini alkohola u krvi u odnosu na iskusne vozače. Tako, na primer, u Austriji iako je prema opštoj odredbi dozvoljeno do 0,05%, za lica koja imaju dozvolu kraće od 2 godine, smanjuje na 0,01 %. U Grčkoj je takođe dozvoljena količina alkohola u krvi 0,05 %, ali za lica koja imaju dozvolu manje od 2 godine, ograničena je na 0,02 %. Nemačka, sa druge strane, kao između ostalog i domaći zakon, ne dozvoljava ni minimalnu količinu alkohola u krvi ako su u pitanju mladi.

Socijalni faktor koji može doprineti riskantnoj vožnji su suvozači. Istraživanja su pokazala da mladi vozači brže voze i prave više grešaka, ako su u automobilu njihovi vršnjaci. Zbog toga, na primer, zakon na Novom Zelandu zabranjuje novim vozačima da prevoze putnike prvih 9 – 18 meseci od polaganja vozačkog ispita. Takođe, u mnogim zemljama je predviđeno da mladi vozači moraju voziti određeni period u pratnji (obično roditelja). Kako su to godine kada se mladi udaljavaju od roditelja i pokušavaju biti samostalni, vožnja uz pratnju može im biti iritantna i izazivati anksioznost. Ipak, istraživanja su pokazala da mladi vozači u pratnji roditelja ili starijih osoba voze sporije i uz manje prekršaja. Roditelji igraju važnu ulogu jer su oni modeli čiji vozački stil deca

preuzimaju. Oni, takođe, treba da ocene koliko su mladi zreli i spremni za polaganje vozačkog ispita i vožnju. Osim toga, treba u dogovoru sa decom, da postave jasne granice kada smeju uzeti automobil i ograničiti izlaganje izazovnim vozačkim situacijama (npr. vožnja noću, prevoženje putnika, vožnja autoputevima). Povlastice treba povećavati postepeno. Istraživanja su pokazala da takvi dogovori između roditelja i deteta umanjuju rizik od nesreća.

Iz svega navedenog može se zaključiti da bi ovaj problem trebalo sagledati sa mnogo aspekata, da bi se došlo do najadekvatnijeg rešenja prilikom donošenja Zakona o saobraćaju. Takođe, treba imati u vidu, da mladi mogu biti buntovni, pa je neophodno voditi računa da ne dođe do kontra-efekta. Ostaje nam samo nada, da ce se naći odgovarajuće rešenje, koje će dovesti do smanjenja saobraćajnih nesreća u kojima su učesnici mladi vozači.

Iva Tošić

Final year student on University of Belgrade, Faculty of Law

USE OF TRAFFIC RULES AT YOUNG DRIVERS IN USA, REGIONAL COUNTRIES AND SERBIA

Summary

This article deals with the subject of traffic law regulations regarding young drivers, in Serbia as well as abroad. Although different traffic laws do contain norms referring to young drivers, they did not turned out to be satisfying. From that reason rises the need for certain corrections to be made. In the last few years, it has been intensively worked on the improvement of traffic safety, throughout new laws and orders, aggressive media campaigns and professional driving schools simulating realistic circumstances in traffic and preparing drivers to cope with different situations. Despite the fact that citizens' awareness of this problem is growing, , the number of young people losing life in accidents still remains frightening. Moreover, that number constantly grows. On the other hand, we cannot turn a blind eye to the fact that in the moment of

---

traffic accident, most drivers turn out to be influenced by drugs, alcohol etc. If we consider the significance of this problem, it is clear why so much attention has been dedicated to it and also why it is necessary to take certain steps in order to solve it in a quality way. In the text below, we will demonstrate few law solutions and do their comparison.

Key words: traffic law, young drivers, traffic accident.